

Bornholm

i archipelag Ertholmene

PRZEWODNIK ŻEGLARSKI

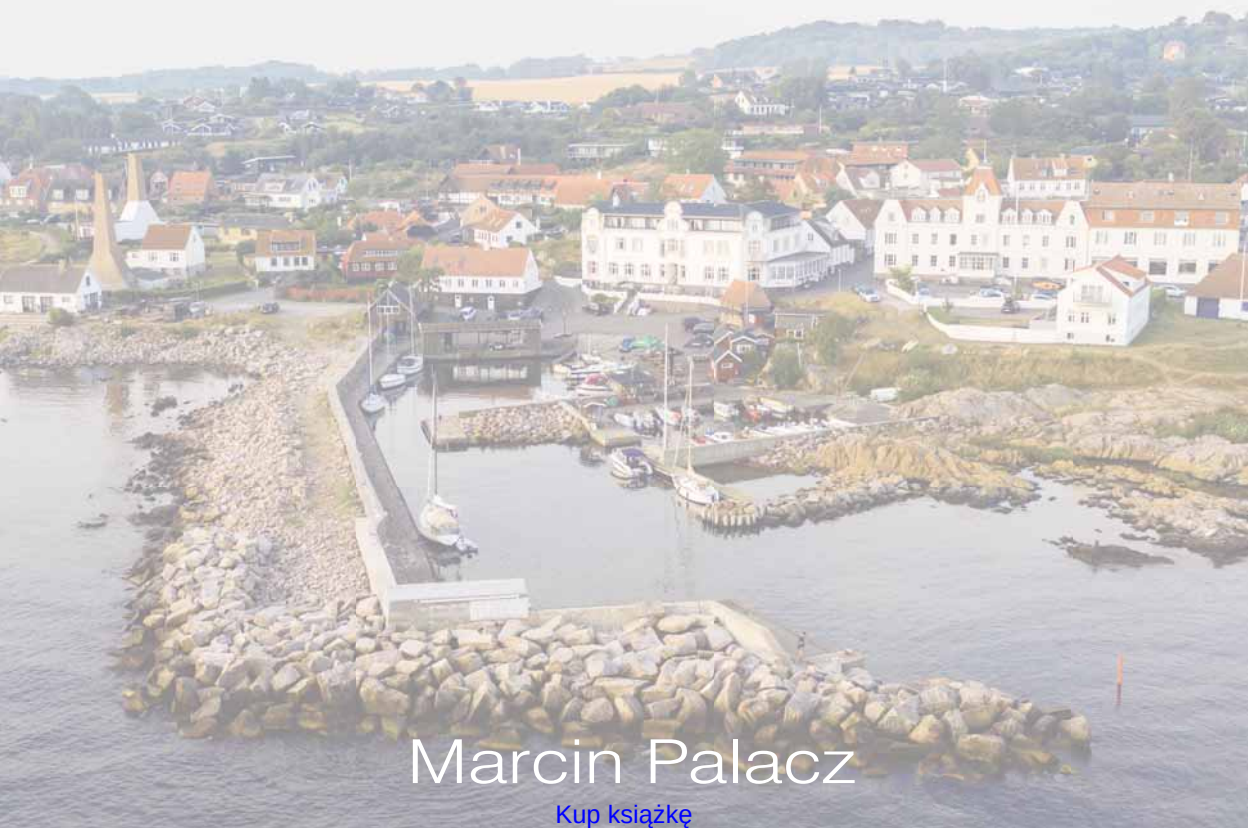
Marcin Palacz

Warszawa 2021

Bornholm i archipelag Ertholmene

PRZEWODNIK ŻEGLARSKI

Marcin Palacz

[Kup książkę](#)

Marcin Palacz: *Bornholm i archipelag Ertholmene. Przewodnik żeglarski*

Copyright © Marcin Palacz

Copyright © for this edition: Wydawnictwo Nautica, 2021

Wydanie I

Redakcja: *MODESTIA* Rafał Sarna

Korekta: *MODESTIA* Katarzyna Sarna

Projekt graficzny serii, projekt i makieta oraz opracowanie graficzne: Marzena Piłko

Projekt okładki: Marzena Piłko

Zdjęcia

Lotnicze: w książce wykorzystano zdjęcia lotnicze ze zbiorów Danish Agency for Data Supply and Efficiency (Styrelsen for dataforsyning og effektivisering), zbiór Skråfoto 2019, pobrane w marcu 2021 r.

Archiwalne (domena publiczna): Bornholms Museum – s. 37 Theodor Yhr, s. 38 u góry autor nieznany, s. 38 u dołu autor nieznany, s. 40 G.W. Moegreen; Nexø Museum – s. 39 autor nieznany

Wszystkie inne zdjęcia robione z lądu lub wody © Marcin Palacz

Zdjęcie na okładce: port Sandvig – Oliver Foerstner / Shutterstock.com

Mapy lądowe: opracowanie Joanna Reniger

Mapy morskie (plany portów) © Marcin Palacz, © Danish Geodata Agency

Plany żeglarskie zostały sporządzone przez autora z wykorzystaniem danych pochodzących z duńskiego biura hydrograficznego, Danish Geodata Agency (Geodatastyrelsen), pozwolenie nr GST-320-0353. Plany mają charakter jedynie poglądowy i nie mogą służyć do prowadzenia nawigacji. Prowadzenie nawigacji wymaga posługiwania się aktualnymi publikacjami nautycznymi przeznaczonymi do tego celu. Autor i wydawnictwo dołożyli wszelkich starań, aby podane w książce informacje były prawdziwe i kompletne. Nie ponoszą jednak odpowiedzialności za szkody spowodowane przez błędy i braki.

ISBN 978-83-66846-05-0

ISBN e-book 978-83-66846-06-7

Druk ZG Colonel, Kraków

Warszawa 2021

Wydawnictwo Nautica

e-mail: wydawnictwonautica@wydawnictwonautica.pl

www.wydawnictwonautica.pl

[Kup książkę](#)

Spis treści

Podziękowania	7
Od autora	9
Jak korzystać z przewodnika	10

■ Praktyczne informacje turystyczne 11

Destination Bornholm	11
Władze, mieszkańcy	12
Język	12
Krajobraz i klimat	13
Bezpieczeństwo i zdrowie	15
Pieniądze, sklepy, poczta	16
Jak dotrzeć	17
Komunikacja na wyspie	18
Adresy	20
Kyststi – ścieżka nadbrzeżna	21
Rowery i trasy rowerowe	22

■ Ogólne informacje żeglarskie 25

Porty gminne i prywatne	25
Mapy i inne pomoce nawigacyjne	27
Prognozy pogody	30
Radio	31
SAR – morskie służby ratownicze	31
Paliwo	32
Wody wokół Bornholmu	33
Kiedy popłynąć	34
Alkohol na wodzie	34
Obowiązkowe ubezpieczenie motorówek	35
Bandera Bornholmu	35

■ Historia 36

■ Porty 41

Rønne	41
Rønne Nørrekås	44
Rønne port handlowy	46
Hasle	49
Helligpeder	54
Teglkås	56
Vang	57
Hammerhavn	60
Sandvig	62
Allinge	64
Tejn	68
Gudhjem	71
Gudhjem Nørresand	75
Melsted	77

Listed	78
Svaneke	80
Årsdale	86
Nexø	88
Snøgebæk	92
Bakkerne	95
Boderne	96
Arnager	97
Christiansø	99

■ Atrakcje turystyczne 109

Muzeum Bornholmu – Rønne	109
Hjorts Fabrik – Rønne	110
Erichsens Gård – Rønne	111
Muzeum Obrony – Rønne	111
Kultippen	112
Muzeum silników łodziowych	
Columbus – Hasle	114
Svartingedalen	114
Jons Kapel	115
Kamieniolomy koło Vang	116
Bornholms Tekniske Samling	117
Hammershus	118
Hammerkuden	119
Muzeum Kamieniarstwa Moseløkken	123
Muzeum Sztuki	124
Helligdomsklipperne	125
Muzeum Gudhjem	125
Melstedgård	126
Middelaldercenter	126
Randkløve Skår	127
Brændesgårdshaven (Joboland)	127
Paradisbakkerne	128
Muzeum Nexø	128
Muzeum Kolei DBJ – Nexø	129
Park motyli i roślin tropikalnych – Nexø	130
Bornholmertårnet	130
Dueodde	131
Muzeum Samochodów	132
NaturBornholm	133
Ekkodalen	134
Rytterknægten	134
Wodospady	135
Kościoły rotundowe	136
Krølle-Bølle	137

Bibliografia 138

Indeks 139

Podziękowania

Wiele osób przyczyniło się do powstania tej książki – wszystkim składam serdeczne podziękowania.

Zebranie materiałów nie byłoby możliwe bez pomocy zarządców i bosmanów przystani na Bornholmie, gminnych oraz prywatnych. Za poświęcony czas i cierpliwe odpowiedzi na moje pytania dziękuję Ea Krogstrup, kierującej portami gminnymi, oraz współpracującym z nią bosmanom: Aronowi Kjøller-Hansenowi, Tomowi Nielsenowi, Janowi Olle Elleby i Jørgenowi Johansenowi. Søren Hjelm i Ib Juel Hansen wzbogacili moją wiedzę o Listed, a Fridrik Adamsson o Boderne. Bjarne Stefaniuk wyjaśniał wątpliwości dotyczące zabytkowych silników oraz Kolumbów w Hasle. Hansowi Ole Matthiesenowi wdzięczny jestem za wyjątkowo inspirującą opowieść o Christiansø. Dziękuję też innym opiekunom portów i atrakcyjnych miejsc, którzy poświęcili mi czas, lecz których – wybaczenie – nie potrafię tu wymienić z imienia i nazwiska.

Pierwszymi czytelnikami tekstu byli Andrzej Remiszewski i Józek Ścigała. Dziękuję im za uwagi, które znacząco wpłynęły na ostateczny kształt książki. Agata i Krzysiek, żmudnie poprawiając tekst, wspominali zapewne pierwszy (w 2005 r.) oraz kolejne rejsy z ojcem na Bornholm. Monika Małkowska ślęczała nad tekstem, planami i zdjęciami. Włodek „Bury Kocur” Ring włożył wiele wysiłku, by z powodzeniem znaleźć błędy w tekście niemal na ostatniej prostej pracy nad książką. Profesjonalne opracowanie tekstu i ilustracji oraz przygotowanie materiału do druku to zasługa zespołu fachowców z Wydawnictwa Nautica.

Marcin Palacz

Od autora

Książka pomyślana jest jako kompendium wiedzy potrzebnej podczas rejsu na Bornholm. Zawiera informacje ogólne, żeglarskie i turystyczne, a także szczegółowe opisy niemal wszystkich portów wyspy. Pominięte zostały jedynie najmniejsze przystanie łodziowe, których z pewnością nie odwiedzą żeglarze przytływający z daleka. Oddzielnie opisanych zostało ponad 30 turystycznych atrakcji, znajdujących się w portowych miejscowościach lub poza nimi.

Mam nadzieję, że książka ułatwi bezpieczną i przyjemną żeglugę na Bornholm, pomoże wybrać przystań i ułatwi pobyt. Nowicjuszy zachęci do rejsu, a bywalcom dostarczy nowych praktycznych informacji oraz zwróci uwagę na miejsca warte odwiedzenia.

Na Bornholm często zaglądamy na krótko, w kilkudniowym skoku z polskiego wybrzeża lub po drodze do Szwecji. Jeśli czas pozwala, warto jednak na wyspie zatrzymać się na dłużej, wybrać się na wycieczkę – pieszą, rowerem lub lokalną komunikacją. Pomocne przy tym będą plany wybranych miejscowości, informacje o ścieżkach rowerowych, wypożyczalniach rowerów, a także o miejscowych liniach autobusowych.

Pisząc przewodnik, starałem się wczuć w sytuację Czytelnika. Na początku mojej przygody z Bornholmem, gdy czytałem broszury reklamowo-informacyjne, niejednokrotnie miałem problem ze stwierdzeniem, czym tak naprawdę jest opisywany obiekt i co tam można zobaczyć. Czy np. Jons Kapel to jakaś świątynia? (Nie, to nadbrzeżne skały). A czym, u licha, jest Erichsens Gård w Rønne? (Rezydencja mieszczańska – muzeum). Ulotki informacyjne, pełne zachwalających przymiotników, niekoniecznie rozwiewają wątpliwości. W tym przewodniku staram się unikać niejasności, podając precyzyjne i sprawdzone na miejscu informacje.

Drugą trudnością, z którą sam się zetknąłem, jest zorientowanie się, co ciekawego znajduje się w pobliżu portu, w którym akurat zacumowaliśmy. Dużo uwagi poświęcam więc określeniu położenia opisywanych miejsc, do których możemy dotrzeć pieszo lub rowerem. Mam zatem nadzieję, że Czytelnicy będą w łatwiejszej sytuacji niż ja przed przystąpieniem do pracy nad tą publikacją – macie Państwo do dyspozycji dokładne adresy, opisowo podane lokalizacje, orientacyjne odległości, a także indeks i przeglądową mapkę na końcu książki.

Życzę udanych wakacji na Bornholmie.

Do zobaczenia na Bałtyku!

Marcin Palacz, s/y „Lotta”, Warszawa, luty 2021 r.

Gudhjem

[Kup książkę](#)

Jak korzystać z przewodnika

Przewodnik składa się z pięciu części, jeśli nie liczyć autorskiego wstępu i tej instrukcji. W pierwszej części zebrane zostały informacje praktyczne, które mogą się przydać turyście odwiedzającemu Bornholm, niekoniecznie żeglarzowi. W drugiej podane są ogólne informacje żeglarskie. Trzecia przedstawia najważniejsze wydarzenia z historii wyspy. W czwartej zawarte są żeglarskie opisy portów i podejść do nich – jest to rodzaj szczegółowej locji – a także informacje o miejscowościach, w których te porty się mieszczą oraz o ich okolicach. Opisy portów ułożone są w kolejności opływania wyspy zgodnie z ruchem wskazówek zegara, poczynając od stolicy, czyli Rønne. W miejscowościach, w których są dwie przystanie, najpierw opisujemy ważniejszą z nich (dotyczy to właśnie Rønne i Gudhjem). Na końcu tej części zamieszczony został opis Christiansø. W części piątej zebrane zostały opisy wybranych, szczególnie ciekawych miejsc, znajdujących się zarówno w przyportowych miejscowościach, jak i w bardziej oddalonych od przystani lokalizacjach. Miejsca te przedstawione są oddzielnie, ponieważ zasługują na odwiedzenie, również jeśli zacamowaliśmy w odległej przystani. Kolejność ich prezentacji jest zbliżona do kolejności opisu portów: poruszamy się wokół wyspy mniej więcej wzdłuż wybrzeża, zgodnie z ruchem wskazówek zegara, poczynając od Rønne. Po

dotarciu na południe zbiegamy ku centrum wyspy, po czym zajmujemy się wodospadami i kościołami rotundowymi. Opis Bornholmu byłby niekompletny bez wzmianki o lokalnej maskotce, która zamyka rozdział poświęcony atrakcjom wyspy. Oddzielnie opisane miejsca, wspomniane np. przy opisie portów, oznaczone są odsyłaczem.

Potrzebny opis portu najłatwiej będzie znaleźć, korzystając z mapki zamieszczonej na przedniej wewnętrznej stronie okładki, a opis ciekawego miejsca – z mapki na końcu książki. Można też skorzystać z ułożonego alfabetycznie indeksu. Przy opisie różnych miejsc podano adres z nazwą ulicy i numerem nieruchomości oraz opisową lokalizację. W przypadku rozległych obiektów, jak na przykład ciekawa krajobrazowo dolina czy fragment wybrzeża, wskazany jest adres parkingu, na którym można np. pozostawić rower i rozpocząć pieszą wycieczkę. Bez względu na sposób przemieszczania się taki adres ułatwi znalezienie miejsca w lądowym programie nawigacyjnym czy na mapach dostępnych on-line. Opisowa lokalizacja pozwoli natomiast uniknąć nieporozumień związanych z adresami, wspomnianych na stronach 20–21. Odległości na morzu podane są w milach morskich, a odległości lądowe, które są przybliżonymi długościami tras rowerowych lub pieszych – w kilometrach.

Tak Bornholm wygląda najczęściej (latem)

